

Anadolu'da üretimden kopuş korkusu

Şirket borçlarının artması 'üretim' odaklı büyüme tartışmalarını yeniden alevlendirdi. Türkiye sanayisinin başkanları girişimcinin üretim yerine 'al-sat'ı tercih etmesi endişesini dile getirerek, bir dizi tedbir alınması gerektiğinin altını çizdiler. 2015'in en önemli sıkıntısının ise finansman olacağı öngörülüyor.

YURT HABERLERİ

Şirketlerin borçları artıyor. Üretim çarklarının durmasından korkan sanayici, 'al-sat'a yönelmemek ve Türkiye'nin 2023 hedeflerinden uzaklaşmaması için tedbir istiyor. İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) açıkladığı "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" listesinin ardından Ege Bölgesi Sanayi Odası'nın (EBSO) kamuoyu ile paylaştığı "Ege'nin 100 Büyük Sanayi Kuruluşu" raporu da tehlike sinyalleri verdi. Açıklanan 2013 rakamlarına göre Türkiye'nin en büyük 500 şirketinden 129'u zararda. Bu da devler ligindeki her 4 işletmeden birinin zarar ettiği anlamına geliyor. Şirketlerin karlılığı ise yine aynı çalışmanın verilerine göre yüzde 4.9'a düşmüş durumda. İSO 500'deki firmaların borç-özkaynak oranı yüzde 132,4 iken, EBSO'nun listesinde oran son yılların en yüksek seviyesine ulaşarak yüzde 191,4'e geldi. Üretimde eli taşın altında olan sanayici, çarkların durmaması için acil tedbir alınmasını istiyor. Gazeteniz **DÜNYA** Türkiye sanayisine yön veren sanayi odalarının başkanları ile konuştu. Sanayici devletten önlem almasını isterken çuvaldızı da kendine batırıyor. Başkanlar, şirketlerin mali yapılarını güçlendirmesi için de patronlara önerilerde buluyor.

Finansman baskısı altında üretimin sürdürülebilirliği için başkanlar devletten, sanayi kuruluşlarının karlılığını destekleyecek makro ekonomik koşulların sağlanmasını istiyor. Başkanlar sırayla, yüksek maliyetler ve yüksek faiz ortamının karları azaltmasının önüne geçilmesi, istikrarlı kur politikası, katmadegerli ürün yaratarak karlılığın artırılması için Ar-Ge'nin teşvik edilmesi, yeni pazarlar için çalışma yapılması, temettülerin vergi yasalarının gider olarak sayılması gibi vergi düzenlemelerinin yapılması gibi isteklerde bulunuyorlar.

Kalkınma Bankası önerisi

İSO Başkanı Erdal Bahçıvan'ın "Türkiye'ye yeni sanayi hikayesi yazdıracak sanayiye kaynak sağlayacak kalkınma bankası" önerisi de başkanlar tarafından destek gördü. Başkanlar mevcut Kalkınma Bankası'nın daha etkin bir hale getirilmesini bekliyor.

Halka arzlar çözüm olabilir

Öte yandan reel sektörün bankalar tarafından finanse edilmesinde belirli bir doygunluğa ulaşıldığı da iddia edilerek, yeni dönemde finansman bulmak için sanayicinin daha çok sermaye piyasalarına yönelebileceği de başkanların iddiaları arasında. Bu da 2015'te reel sektörün halka arza daha çok ilgi gösterebileceğine işaret ediyor.

Şirket malı şirketin olması

Türkiye sanayisinin başkanları, şirketlerin de bu dönemde daha akılcı hareket etmesi gerektiğini söylüyorlar. Özkaynakların kuvvetlendirilmesi için ortakların para koymasını, karlılık oranlarının artırılmasını tavsiye ediyorlar. Şirketlerin borçlanma oranlarına dikkat etmesi gerektiğini de belirten başkanlar, karlılık/yüksekse borçluluk oranlarının zaten göz korkutmayacağını belirtiyorlar. Başkanlar ayrıca şirketlerin zengin olması gerektiğine dikkat çekerek, şirket mallarının şahıslar yerine şirkete devredilmesi gerektiğinin önemine vurgu yapıyorlar.

ENDER YORGANCIKLAR / EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI BAŞKANI

Her dört firmadan biri zarar ediyor

Finansman baskısı altında, üretimin sürdürülebilirliği sorunu ile karşı karşıyayız. 32 yıldır yaptığımız EBSO Üretimden Satışlarına Göre 100 Büyük Sanayi Kuruluşu çalışması son yıllarda mali yapıdaki bozulmayı çok net gösteriyor. İSO 500'deki firmaların borç-özkaynak

oranı yüzde 132,4 iken, EBSO'nun araştırmasında oran son yılların en yüksek seviyesine ulaşarak yüzde 191,4'e geldi. Artan satışlara rağmen, sanayicinin azalan karlılıkları, işletmelerini büyütme, yeni yatırımlara yönelme, hatta bu alanda faaliyete devam etme konusunda çekingenliğe yol

açıyor. Sanayicinin ortalama yüzde 4,5-5 karşılık oranı ile çalıştığı ve her 4 firmadan birinin zarar ettiği gerçeği ile karşı karşıyayız. Endişemiz, üretimin sürdürülebilirliğinin güçleşmesi ve girişimciyi al-sat'a yönlendirmesidir. Bu da Türkiye'yi hedeflerinden uzaklaştırır.

AYHAN ZEYTİNOĞLU / KOCAELİ SANAYİ ODASI BAŞKANI

Satışlar artmasına rağmen kârlılık düştü

Raporlarla yapılan tespitler şirketlerimizin özkaynaklarının yetersizliğini ve borçlanmanın arttığını ortaya koyuyor. İşletmelerimizin karlılıkları düşüyor. Burada 2013'ün 2'nci yarısındaki faiz artışının ve TL'deki değer kaybının etkili olduğunu düşünüyoruz. İşletmelerin

uygun finansman kaynaklarına erişiminin önemi bir kez daha karşımıza çıkıyor. Kocaeli'ye baktığımızda, 500 büyük işletme içerisindeki 87 firmamızın özkaynaklarının 2012'ye göre yüzde 6 oranında gerilediğini görüyoruz. Bölge firmalarının net aktiflerinde yüzde 24,8 ve

çalışan sayısında yüzde 5,4 artış var. Bir evvelki yıla göre 500 büyük içerisine giren Kocaeli firması sayısı azalmış olmasına rağmen satışlar artmış durumda. Buna rağmen işletmelerini kredi ile döndüklerinden faiz artışları firmaların karlılığını olumsuz yönde etkiledi.

MUSTAFA BOYDAK / KAYSERİ SANAYİ ODASI BAŞKANI

Şirketler zengin, şahıslar makul gelire sahip olmalı

Sermayenin kuvvetlenmesi için özkaynakların kuvvetlenmesi lazım. Bu işin iki tane yöntemi var. Birincisi ortakların para koymas, ikincisi ise şirketlerin yatırımlarını yaparken borçlanma oranlarına dikkat

etmeleri gerekmektedir. Borçlanma oranları biraz yüksek olabilir ama şirketler karlı gidiyorsa bence burada bir sorun yok. Burada önemli olan şirketlerin sürdürülebilir bir büyüme ve sürdürülebilir bir karlılıkla yürümeleridir. Eskiden Türkiye'de şahıslar çok zengindi, şirketler fakir kalıyordu. Aynı durum devam

ediyor. Şirketler zengin olmalı, kişiler makul gelire sahip olmalı. Şirket sahipleri şahsi mal varlıkları ile şirket varlıkları arasındaki dengeyi iyi sağlamalı. Mal şirkete aitse şirkete devretmesi lazım. Hala gayrimenkuller şahıslar üzerinde ise bunlarında gözden geçirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

ZEKİ KIVANÇ / ADANA SANAYİ ODASI BAŞKANI

Faiz politikalarında değişikliğe gidilmeli

Rakamlar özel sektörün bir önceki yıla oranla borçlanma maliyetlerinin de arttığını ve ödenen fazla faizler nedeniyle de firma karlılıklarının azaldığını veya menfiye dönüşmesi sonucunu doğurmuştur. Kredi hacminin büyümesinin üretim ve ciroya aynı nispette yansımaması

işletmeler için sorun teşkil edebilir. Kısa vadeli borçların ne kadarının hedge edilip edilmediği de çok önemli. Konjoktürel olarak ihracat pazarlarımızdaki herhangi bir daralma firmaların döviz riskine maruz kalmaları sonucunu doğurur. Merkez Bankası'nın fiyat istikrarı ve

enflasyon düzenlemesine yönelik faiz politikası nedeniyle faizleri yüksek tutması borçlanma maliyetlerini arttırmış olduğundan firmaları küresel rekabette zorlamakta, bu nedenle faiz politikalarında değişikliğe gidilmesi rekabet gücünü yükselteceği kanaatindeyiz.

MEMİŞ KÜTÜKCÜ / KONYA SANAYİ ODASI BAŞKANI

Kalkınma Bankası daha aktif bir yapıya kavuşturulsun

Dikkat edilmesi gereken noktalardan biri, özel sektörün ne için borçlandıdır. Şayet borçların temelinde yatırım varsa, yani özel sektör bu para ile yatırım yapmış ise burada çok fazla problem yok. Ancak işletme sermayesi olarak kullanılmış ise, geri dönüşü olmayan, işletmenin büyümesine katkı

vermeyen bir süreçle karşı karşıyayız demektir. Bu döngüyü çok iyi takip etmek zorundayız. İşletmelerimiz için önemli diğer bir husus da artan faizler. Artan faizler sanayicinin üzerinde stres oluşturuyor ve borç özkaynak dengesinde bozulmalara neden oluyor. 2013'te ilk 500'deki şirketlerimizin faaliyet karlarının

yüzde 53'ünün finansmana ayrıldığını görüyoruz. Yani büyümeye ayrılacak kaynaklar, maalesef finansman giderlerine ayrılıyor. Sanayicimizin ucuz finansmana erişmesi ülkemizin geleceği için çok önemli. Bu konuda özellikle Türkiye Kalkınma Bankası'nın daha aktif bir yapıya kavuşturulması gerekiyor.

İBRAHİM BURKAY / BURSA TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI

Halka arz ve şirket birleşmeleri çözüm olabilir

Borçlar yerine özkaynakların artması için firmaların özkaynaklarının yükselmesi gerekiyor. Bunun için de öncelikle karlılıklarını ve mutlak karlarını artırmaları lazım. Sanayi karlılığının yıllar itibarıyla gerilemesi özkaynak yaratmayı zorlaştırmaktadır. Karlılık 3 şekilde artırılabilir. Daha yüksek katma

değerli ve fiyatlı ürünler üreterek, işletme verimliliğini artırarak ve faiz ve döviz kuru riskleri başta olmak üzere riskleri daha iyi yöneterek. Özkaynakları artıracak ikinci yol ise halka açılmaları olabilir. Şirket ortakları ve birleşmeleri de bir yöntem. Ancak firmalar buna çok istekli değil, borçlanmayı tercih

ediyorlar. Bu alanı cazip kılacak ve özendirilecek vergi gibi ek tedbirlere ihtiyaç var. Biz "Bursa'nın 250 Büyük Kuruluşu" çalışması ile sektörlerde mali yapıları yakından görebiliyoruz. Son yıllarda Bursa'da da borçlanma oranlarında bir artış var.

NAFİ GÜRAL / KÜTAHYA TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI

Gelişme borçlanmadan daha büyük, akıllı borç yığidin kamçısıdır

Şirketlerin borçları nereden kaynaklanıyor? Önce ona bir bakmak lazım. On yıl önceki Türkiye ekonomisi ile bugünkü ekonomiye bakmak ve aradaki farkı çok iyi tahlil etmek gerekir. Bilinen gerçek,

ekonominin gelişmesinde, Türkiye'nin büyümesinde en büyük payın özel sektöre ait olduğudur. Özel sektör büyümeyi sağlarken yatırım yapıyor, doğal olarak da borçlanıyor. Unutulmamalıdır ki, akıllı borç yığidin kamçısıdır. On yıl önceki

ve bu günkü özel sektör Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) ve borç stoklarına baksınlar, aradaki farkı yorumlasınlar, gelişmenin borçlanmadan daha büyük olduğu görülecektir. Kütahya ilimiz için de aynı kriterleri görüyoruz.

BAŞKANLAR ŞİRKETLERE NE TAVSİYE ETTİ?

1

Kâr artırıcı tedbirlerin alınması

2

Şirket birleşmeleri ile sermayenin güçlendirilmesi

3

Şirket mallarının şahıslar üzerinden tekrar şirketlere alınması

4

Ortakların sermaye artırma konusunda çalışması

5

Halka arz ile yeni finansman yolları sağlanması

1

Üretimi ve karlılığı artıracak makro ekonomik politikalar

2

Enflasyon ve faiz politikalarında değişiklik

3

Kalkınma Bankası'nın daha etkin hale getirilmesi

4

Ar-Ge'nin teşvik edilmesi ve yeni pazarlar için çalışma yapılması

5

Temettülerin vergi yasalarınca gider olarak kabulünün sağlanması

HÜKÜMETTEN BEKLENTİLER NE?

